

ÖĞRENCİLERİN HAYAT BİLGİSİ DERSİ'NDE YARATICI DÜŞÜNME BECERİLERİNİ KAZANMA DÜZEYLERİNE İLİŞKİN ÖĞRETMEN GÖRÜŞLERİ (ELAZIĞ İLİ ÖRNEĞİ)*

Teachers' Views about The Levels of Fulfillment of Learning on Creative Skills on Life Study Courses of Students (Elazig Province Sample)

Hilal UĞRAŞ ** , Çetin SEMERCİ ***

ÖZET

Bu araştırmanın temel amacı, öğretmen görüşlerine göre, 1. ,2. ve 3. sınıf öğrencilerinin Hayat Bilgisi dersinde yaratıcı düşünme becerilerini kazanma düzeylerini belirlemektir. Araştırmanın evrenini Elazığ ili merkezindeki resmi ilköğretim okullarında 2009 – 2010 eğitim-öğretim yılında 2., 3. ve 4. sınıfları okutup aynı zamanda bir önceki eğitim-öğretim yılında da aynı sınıfın Hayat Bilgisi dersine girmiş 577 öğretmen oluşturmuştur. Araştırmanın örneklemini 368 öğretmen oluşturmuştur. Bu öğretmenlere uygulanan anketlerden elde edilen veriler SPSS programı yardımıyla frekans, yüzde, ortalama, t testi ve varyans analizi kullanılarak çözümlenmiştir. Araştırma sonucunda, yaratıcı düşünme becerilerini kazanmaya dair öğretmen görüşlerinin genel olarak olumlu olduğu görülmüştür.

Anahtar Kelimeler: Hayat Bilgisi Dersi, yaratıcı düşünme, kazanım

ABSTRACT

The aim of this study is to specify the fulfillment of learning level of creative thinking skills of 1st, 2nd and 3th grade students of primary education in Life Study Course according to teachers' view. The population of the study is constituted by 577 teachers teaching at 2nd, 3rd and 4th grades in the academic year of 2009 – 2010 in official primary schools at the center of Elazığ province. The sample of the study is constituted by 368 teachers. The data obtained from the surveys applied to these teachers have been analyzed by way of using frequency, percentage, mean, t test and variance analysis with the help of SPSS program. As a result of the study, it has been observed that the teachers have positive opinions as to the fulfillment of learning level of creative thinking skills.

Key words: Life Study Course, creative thinking, fulfillment of learning.

GİRİŞ

Türk Milli Eğitiminde tüm programların ortak hedefi olan beceriler; “eleştirel düşünme, yaratıcı düşünme, iletişim, araştırma-sorgulama, problem çözme, bilgi teknolojilerini kullanma, girişimcilik ve Türkçeyi doğru, etkili ve güzel kullanma becerileri” olarak sıralanmıştır (Kıroğlu, 2006). Bu beceriler içerisinde kazandırılması en zor olanlardan biri yaratıcı düşünmedir. Yaratıcılık, günlük yaşamlara uyum sağlamak (Reiter-Palmon, Mumford & Threlfall, 1998, 185-190; Cropley, 1990, 166-170), belirsiz olayları çözebilmek ve değişimlere uyum sağlamak (Karpova, Marcketti & Barker, 2011, 53) için bir odak noktasıdır.

*Bu makale, Hilal Uğraş'ın yüksek lisans tezinin bir kısmından üretilmiştir.

** EPÖ alanında bilim uzmanı.

*** Doç. Dr., Fırat Üniversitesi, Eğitim Fakültesi, csemerci@firat.edu.tr

Yaratıcılık potansiyeli sosyal, ekonomik ve cinsiyete bağlı bir durum değildir (Michalko, 2006, 19-25; Florida, 2002, 12-16). Demek ki, sınıfta her türlü öğrencinin yaratıcılık potansiyeli olabilir. Bu potansiyel, çocuğun okul döneminde karşılaştığı ilk ders olan Hayat Bilgisi'nde (Binbaşoğlu, 2003, 36) kazandırılabilir. "Hayat bilgisi, doğal ve toplumsal gerçekleri kanıtlamaya dayalı bir bağ kurma süreci ve bu sürecin sonunda elde edilen dirik bilgiler" olarak tanımlanabilir (Sönmez, 2005, 8).

Hayat Bilgisi programlarında yaratıcı düşünme becerilerinin kazandırılmasına büyük önem verildiği, buna paralel olarak da kazanım ve etkinliklerin tasarlandığı görülmektedir. Şüphesiz sadece program değişikliğinin bireylere bu becerileri kazandırması beklenemez. Öğrencilerin yaratıcı düşünme becerilerini öğrenebilmesi ve öğretmenlerin de bu konuda eğitilmiş olmaları gerekir (Demirel, 2007, 226). Bu nedenle öğretmenler bu konuda eğitilmeli ve yaratıcı düşünme becerilerinin öğrenci için ne kadar önemli olduğunun farkına varabilmelidir. Öğretmenler, öğrencilerde yaratıcılık konusunda Vural'a (2008, 30) göre, merak duygusu uyandırmalı, Amabile (1988, 123-126) ve Torrance'a (1995, 5-11) göre, içsel motivasyonu sağlamalıdır.

Öğrencilerin yaratıcılığı çok yüzeysel olup çok farklı ölçme araçlarıyla ölçülebilir (Daniels, 1987, 163). Ancak yaratıcılığı ölçmek karmaşık ve zordur. İlköğretim öğrencilerinin birinci sınıftan itibaren yaratıcılıkları ve yaratıcı düşünceleri ölçülmelidir. Scott, Leritz ve Mumford (2004, 361-365), meta-analiz çalışmalarında en etkili yaratıcılık eğitimi programlarının bilişsel çerçevede olabileceğini ortaya koymuşlardır. Bu anlamda, başarılı bir yaratıcılık eğitimi için fikir üretme ve değerlendirme önemlidir (Milgram, 1990, 215-220; Clapham, 1997, 33-35; Csikszentmihalyi & Epstein, 1999, 58-60; Lonergan, Scott & Mumford, 2004, 231-233). Hayat Bilgisi programlarında yer yer yaratıcılık ve yaratıcı düşünme eğitime yönelik etkinlikler bulunmaktadır. Bu çalışmada, öğretmen görüşlerine göre, öğrencilerin yaratıcı düşünme becerilerini kazanma düzeyleri ortaya konulmaya çalışılmıştır.

Araştırmanın Amacı

Araştırmanın genel amacı, öğretmen görüşlerine göre, 1. ,2. ve 3. sınıf öğrencilerinin Hayat Bilgisi Dersi'nde yaratıcı düşünme becerilerini kazanma düzeylerini belirlemektir. Bu genel amaca bağlı olarak eğitim bölgelerine göre, 1. ,2. ve 3. sınıflarda okuyan öğrencilerin Hayat Bilgisi Dersi'nin "Okul Heyecanım", "Benim Eşsiz Yuvam ", "Dün, Bugün, Yarın " temalarında yaratıcı düşünmeye ilişkin kazanımlarının gerçekleştirme düzeyleri tespit edilmeye ve irdelenmeye çalışılmıştır.

Araştırmanın Sayıtları

Araştırmanın sayıtları aşağıda verilmiştir:

1. Araştırmada kullanılan anket ve görüşme sorularının geçerlik ve güvenilirlik çalışmaları için uzmanlar, ciddi ve samimi inceleme yapmışlardır.
2. Öğretmenlerin anket sorularını doğru ve samimi cevapladığı kabul edilmiştir.

Araştırmanın Sınırlılıkları

Bu araştırma:

1. 2009 – 2010 eğitim-öğretim yılında 2., 3. ve 4. sınıfları okutup aynı zamanda bir önceki eğitim-öğretim yılında da aynı sınıfın Hayat Bilgisi dersine girmiş öğretmenler ile sınırlı tutulmuştur.
2. Yeni ilköğretim programındaki Hayat Bilgisi dersinin yaratıcı düşünme kazanımları ile sınırlıdır.
3. Araştırma, ulaşılabilen literatürle sınırlıdır.

YÖNTEM

Hayat bilgisi dersinde yer alan yaratıcı düşünme becerilerinin kazandırılma derecelerine ilişkin öğretmen görüşlerini belirlemeyi amaçlayan bu çalışmada tarama yöntemi kullanılmıştır. Tarama

yöntemi; bir grubun belli özelliklerini ortaya koymak için verilerin sistematik bir şekilde toplanmasını amaçlayan çalışma türüdür (Büyüköztürk, vd, 2009, 16). Bir başka deyişle olay, obje ve benzerleri betimlenmeye ve açıklanmaya çalışılır (Kaptan, 1998, 59).

Evren ve Örneklem

Araştırmanın evreni, 2009-2010 öğretim yılında Elazığ ili İl Milli Eğitim Müdürlüğü'ne bağlı ilköğretim okullarında görevli, ilköğretim 1. kademedeki (1. , 2. ve 3. sınıflar) çalışan sınıf öğretmenleri oluşturmaktadır. Çalışmada evrenin tamamına ulaşılmaya çalışılmıştır fakat bazı aksaklıklar nedeniyle tüm öğretmenlere ulaşılamamıştır. İlköğretim 1. sınıfları okutan 186 öğretmenden 122'sine, 2. sınıfları okutan 193 öğretmenden 123'üne, 3. sınıfları okutan 198 öğretmenden 123'üne uygulama yapılmıştır. Toplamda 577 öğretmen araştırmanın evrenini oluşturmuştur. Bu öğretmenlerin 368'i (%63.78) araştırma örneklemini oluşturmuştur.

Araştırma, Elazığ ilindeki eğitim bölgelerine göre yapılmıştır. Karşıyaka Eğitim Bölgesindeki okullara Gümüşkavak İ.Ö.O (İlköğretim Okulu), Çatalçeşme İ.Ö.O ve Kazım Karabekir İ.Ö.O, Harput eğitim bölgesinde okullara Mezre İ.Ö.O, Namık Kemal İ.Ö.O ve Dumlupınar İ.Ö.O, Bahçelievler eğitim bölgesindeki okullara Koç İ.Ö.O, Hilalkent İ.Ö.O ve Salim Hazaradağlı İ.Ö.O örnek olarak verilebilir.

Araştırmanın verileri, Hayat Bilgisi Dersi'nde yaratıcı düşünmeye ilişkin kazanımların gerçekleştirilme düzeylerini belirlemeye yönelik öğretmen görüşlerini almak için hazırlanan anket yoluyla elde edilmiştir. Anket maddelerini, ilköğretim hayat bilgisi programında yer alan 1., 2. ve 3.sınıfların yaratıcı düşünmeye ilişkin kazanımları oluşturmaktadır. Bu anket maddeleri 2008-2009 öğretim yılı kazanımlarını içerip, 2009-2010 öğretim yılında uygulanmıştır. Bir başka deyişle, bir önceki yıla ait kazanımların gerçekleşip gerçekleşmediği ortaya konulmuştur. Hazırlanan anketle ilgili 5 sınıf öğretmenin görüşü ve 4 uzman görüşü (Fırat Üniversitesi Eğitim Bilimleri Bölümü öğretim üyeleri) alınmıştır. Bu görüşler doğrultusunda ankete son hali verilmiştir.

Anketler 1., 2. ve 3.sınıflar için ayrı ayrı olup her anket iki bölümden oluşmaktadır. Birinci bölümde kişisel bilgilere yönelik sorular yer almaktadır. İkinci bölümde Hayat Bilgisi Dersi'nde yaratıcı düşünmeye ilişkin kazanımların gerçekleştirilme düzeylerini belirlemeye yönelik maddeler bulunmaktadır. Bu maddelerin sayıları 1.sınıf anketinde 4, 2.sınıf anketinde 4 ve 3.sınıf anketinde ise 7'dir.

Verilerin analizinde SPSS 16,0 paket programından faydalanılarak frekans, aritmetik ortalama, t testi ve varyans analizi uygulanmıştır.

BULGULAR

Araştırmadaki kişisel bilgilere ilişkin bulgu ve yorumlar şunlardır:

Birinci sınıf öğretmenlerinin eğitim bölgelerine göre dağılımı incelendiğinde, Bahçelievler Eğitim Bölgesindeki öğretmen oranları yüzde 14,8 (18 öğretmen), Fırat Eğitim Bölgesindeki öğretmen oranları yüzde 12,3 (15 öğretmen), Harput Eğitim Bölgesindeki öğretmen oranları yüzde 16,4 (20 öğretmen), Hazar Eğitim Bölgesindeki öğretmen oranları yüzde 30,3 (37 öğretmen) ve Karşıyaka Eğitim Bölgesindeki öğretmen oranları yüzde 26,2 (32 öğretmen) şeklindedir.

İkinci sınıf öğretmenlerinin eğitim bölgelerine göre dağılımı incelendiğinde, Bahçelievler Eğitim Bölgesindeki öğretmen oranları yüzde 22 (27 öğretmen), Fırat Eğitim Bölgesindeki öğretmen oranları yüzde 10,6 (13 öğretmen), Harput Eğitim Bölgesindeki öğretmen oranları yüzde 15,4 (19 öğretmen), Hazar Eğitim Bölgesindeki öğretmen oranları yüzde 24,4 (30 öğretmen) ve Karşıyaka Eğitim Bölgesindeki öğretmen oranları yüzde 27,6 (34 öğretmen) şeklindedir.

Üçüncü sınıf öğretmenlerinin eğitim bölgelerine göre dağılımı incelendiğinde, Bahçelievler Eğitim Bölgesindeki öğretmen oranları yüzde 19,5 (22 öğretmen), Fırat Eğitim Bölgesindeki öğretmen oranları yüzde 9,7 (11 öğretmen), Harput Eğitim Bölgesindeki öğretmen oranları yüzde 18,6 (21 öğretmen), Hazar Eğitim Bölgesindeki öğretmen oranları yüzde 32,7 (37 öğretmen) ve Karşıyaka Eğitim Bölgesindeki öğretmen oranları yüzde 19,5 (22 öğretmen) şeklindedir.

Birinci Sınıflarda Okuyan Öğrencilerin Hayat Bilgisi Dersinde Yaratıcı Düşünmeye İlişkin Kazanımları Gerçekleştirme Düzeyleri

İlköğretim okullarında okutulan hayat bilgisi birinci sınıf programındaki yaratıcı düşünmenin “Okul Heyecanım” temasında “A.1.34” kazanımı, “Benim Eşsiz Yuvam” temasında “B.1.19” kazanımı, “Dün, Bugün, Yarın” temasında “C.1.7, C.1.9” kazanımları bulunmaktadır. Hayat bilgisi birinci sınıf programındaki “Okul Heyecanım, Benim Eşsiz Yuvam, Dün, Bugün, Yarın” temalarında bulunan yaratıcı düşünmeye ilişkin kazanım dereceleri ve yüzde oranları tablo 1’de verilmiştir.

Tablo 1. Hayat bilgisi birinci sınıf dersinde yaratıcı düşünmeye ilişkin kazanım dereceleri ve yüzde oranları

Kazanımlar		Kazanım Dereceleri $\bar{X}$	Öğrencilerin kazanım yüzdeleri (%)
A.1.34	Trafikteki çeşitli sesleri tanıyarak, aralarındaki farklılıkları ayırt eder.	4,21	86,69
B.1.19	Evi ve ailesiyle ilgili duygu ve düşüncelerini özgün bir biçimde ifade eder.	3,94	82,19
C.1.7	Geçmişten günümüze, kılık kıyafette oluşan değişiklikleri araştırır ve bir kıyafet tasarlar.	3,16	69,15
C.1.9	Canlıların hareketlerini ve seslerini birbirinden ayırt eder.	4,42	90,56
Genel		3,93	82,15

Tablo 1’e göre en küçük kazanım derecesi 3,16’lık ortalama ile “C.1.7” kodlu “Geçmişten günümüze, kılık kıyafette oluşan değişiklikleri araştırır ve bir kıyafet tasarlar” kazanımıdır. En yüksek kazanım derecesi 4,42’lik ortalama ile “C.1.9” kodlu “Canlıların hareketlerini ve seslerini birbirinden ayırt eder” kazanımıdır. En küçük kazanım yüzdesi %69,15 ile “C.1.7” kodlu kazanımdır. En yüksek kazanım yüzdesi %90,56 ile “C.1.9” kodlu kazanımdır. Bu kazanımlar en yüksek kazanım derecesi ile benzerlik göstermektedir. Kazanım dereceleri genel ortalaması 3,93 ve kazanım yüzdesi genel ortalaması ise %82,15’dir. Bu kazanımlar büyük oranda gerçekleşmiştir. Kazanım yüzdesi olarak yaklaşık her 10 öğrenciden sekizinde bu kazanımlar gerçekleşmiş fakat ikisinde gerçekleşmemiştir.

Tablo 2. Yaratıcı düşünmeye ilişkin birinci sınıf kazanımlarının eğitim bölgelerine göre ANOVA sonuçları

	Kareler toplamı	Serbestlik derecesi	Kareler ortalaması	F	p
Gruplar arası	1,517	4	0,129	0,369	0,831
Gruplar içi	40,988	117	1,350		
Toplam	41,505	121			

P>0.05

Tablo 2’de Yaratıcı Düşünmeye ilişkin 1.Sınıf kazanımlarının eğitim bölgelerine göre ANOVA sonuçları incelendiğinde, istatistiksel açıdan anlamlı bir farklılık bulunmamıştır. Bu kazanımların gerçekleştirilmesinde hepsi de “Büyük oranda gerçekleşti” seçeneğini işaretlemiştir.

İkinci Sınıflarda Okuyan Öğrencilerin Hayat Bilgisi Dersinde Yaratıcı Düşünmeye İlişkin Kazanımları Gerçekleştirme Düzeyleri

İlköğretim okullarında okutulan hayat bilgisi ikinci sınıf programındaki yaratıcı düşünmenin “Okul Heyecanım” temasında “A.2.26” kazanıma, “Benim Eşsiz Yuvam” temasında “B.2.2, B.2.18”

kazanımları, “Dün, Bugün, Yarın” temasında “C.2.12” kazanımı bulunmaktadır. Hayat bilgisi ikinci sınıf programındaki “ Okul Heyecanım, Benim Eşsiz Yuvam, Dün, Bugün, Yarın” temalarında bulunan yaratıcı düşünme ye ilişkin kazanım dereceleri ve yüzde oranları tablo 3’te verilmiştir.

Tablo 3. Hayat bilgisi ikinci sınıf dersinde yaratıcı düşünmeye ilişkin kazanım dereceleri ve yüzde oranları

Kazanımlar		Kazanım Dereceleri $\bar{X}$	Öğrencilerin kazanım yüzdeleri(%)
A.2.26	Okulu, öğretmeni ve arkadaşlarıyla ilgili duygu ve düşüncelerinin zaman içinde nasıl değiştiğini görsel materyaller tasarlayarak açıklar	3,33	68,89
B.2.2.	Evinin ayırt edici bir özelliğini belirterek bu özelliğin evini nasıl ‘eşsiz’ kıldığını açıklar.	3,74	76,65
B.2.18.	Ailesindeki yardımlaşmayı gözlemleyerek, aile içinde üstlenebileceği görevlerle ilgili yeni fikirler üretir.	3,48	76,36
C.2.12.	Bayram kutlamaları için yaptığı hazırlık çalışmalarını ve bayram sürecindeki duygularını özgün bir şekilde ifade eder.	3,76	81,92
Genel		3,58	75,96

Tablo 3’e göre en küçük kazanım derecesi 3,33’lük ortalama ile “A.2.26” kodlu “Okulu, öğretmeni ve arkadaşlarıyla ilgili duygu ve düşüncelerinin zaman içinde nasıl değiştiğini görsel materyaller tasarlayarak açıklar” kazanımıdır. En yüksek kazanım derecesi 3,76’lık ortalama ile “C.2.12” kodlu “Bayram kutlamaları için yaptığı hazırlık çalışmalarını ve bayram sürecindeki duygularını özgün bir şekilde ifade eder” kazanımıdır. En küçük kazanım yüzdesi %68,89 ile “A.2.26” kodlu kazanımdır. En yüksek kazanım yüzdesi %81,92 ile “C.2.12” kodlu kazanımdır. Bu kazanımlar en yüksek kazanım derecesi ile benzerlik göstermektedir. Kazanım dereceleri genel ortalaması 3,58 ve kazanım yüzdesi genel ortalaması ise %75,96’dır. Bu kazanımlar büyük oranda gerçekleşmiştir. Görülüyor ki, yaklaşık her 10 öğrencinin yedisinde bu kazanımlar gerçekleşmiştir fakat üçünde gerçekleşmemiştir.

Tablo 4. Yaratıcı düşünmeye ilişkin ikinci sınıf kazanımlarının eğitim bölgelerine göre ANOVA sonuçları

	Kareler toplamı	Serbestlik derecesi	Kareler ortalaması	F	P
Gruplar arası	3,289	4	0,822	1,419	0,232
Gruplar içi	68,352	118	1,579		
Toplam	71,641	122			

p>0.05

Tablo 4’te Yaratıcı düşünmeye ilişkin 2. sınıf kazanımlarının eğitim bölgelerine göre ANOVA sonuçları incelendiğinde, istatistiksel açıdan anlamlı bir farklılık bulunmamıştır. Bu kazanımların gerçekleştirilmesinde hepsi de “Büyük oranda gerçekleşti” seçeneğini işaretlemiştir.

Üçüncü Sınıflarda Okuyan Öğrencilerin Hayat Bilgisi Dersinde Yaratıcı Düşünmeye İlişkin Kazanımları Gerçekleştirme Düzeyleri

İlköğretim okullarında okutulan Hayat Bilgisi üçüncü sınıf programındaki yaratıcı düşünmenin “Okul Heyecanım” temasında “A.3.33” kazanımı, “Benim Eşsiz Yuvam” temasında “B.3.3, B.3.10, B.3.12” kazanımları, “Dün, Bugün, Yarın” temasında “C.3.6, C.3.11, C.3.12” kazanımları bulunmaktadır. Hayat bilgisi üçüncü sınıf programındaki “ Okul Heyecanım, Benim Eşsiz Yuvam, Dün, Bugün, Yarın” temalarında bulunan yaratıcı düşünme ye ilişkin kazanım dereceleri ve yüzde oranları tablo 5’te verilmiştir.

Tablo 5. Hayat bilgisi üçüncü sınıf dersinde yaratıcı düşünmeye ilişkin kazanım dereceleri ve yüzde oranları

Kazanımlar		Kazanım Dereceleri $\bar{X}$	Öğrencilerin kazanım yüzdeleri (%)
A.3.33	Okulu ve çevresini temiz tutmak için bir proje tasarlar.	3,58	76,77
B.3.3	Hayalindeki evi planlar ve sanat yoluyla ifade eder.	3,60	79,12
B.3.10	İnsanlığa hizmet etmiş kişilerin çocukluklarını ve yaptıklarını araştırır ve sunar.	3,51	74,60
B.3.12	Hayalindeki meslekle ilgili duygu, düşünce ve beklentilerini sanat yoluyla ifade eder.	3,69	77,67
C.3.6	Atatürk'ün hayatıyla ilgili olgu ve olayları sanat yoluyla ifade eder.	3,59	76,61
C.3.11	Cumhuriyetimizi korumak, güçlendirmek ve geliştirmek için yapılması gerekenler hakkında fikirler üretir.	3,82	78,33
C.3.12	Doğadaki su döngüsünün nasıl gerçekleştiği hakkında sorular sorarak çıkarımlarda bulunur	4,18	76,62
Genel		3,71	77,10

Tablo 5'e göre en küçük kazanım derecesi 3,51'lik ortalama ile "B.3.10" kodlu "İnsanlığa hizmet etmiş kişilerin çocukluklarını ve yaptıklarını araştırır ve sunar" kazanımıdır. En yüksek kazanım derecesi 4,18'lik ortalama ile "C.3.12" kodlu "Doğadaki su döngüsünün nasıl gerçekleştiği hakkında sorular sorarak çıkarımlarda bulunur" kazanımıdır. En küçük kazanım yüzdesi %74,60 ile "B.3.10" kodlu kazanımdır. En yüksek kazanım yüzdesi %79,12 ile "B.3.3" kodlu "Hayalindeki evi planlar ve sanat yoluyla ifade eder" kazanımıdır. Kazanım dereceleri genel ortalaması 3,71 ve kazanım yüzdesi genel ortalaması ise %77,10'dır. Bu kazanımlar büyük oranda gerçekleşmiştir. Görülüyor ki, yaklaşık her 10 öğrencinin yedisinde bu kazanımlar gerçekleşmiştir fakat üçünde gerçekleşmemiştir.

Tablo 6. Yaratıcı düşünmeye ilişkin üçüncü sınıf kazanımlarının eğitim bölgelerine göre ANOVA sonuçları

	Kareler toplamı	Serbestlik derecesi	Kareler ortalaması	F	p
Gruplar arası	9,361	4	2,340	3,019	0,021*
Gruplar içi	83,716	118	0,775		(1-4; 1-5)
Toplam	41,505	122			

*p<0.05 (1:Karşıyaka Eğt.Böl.2:Fırat Eğt. Böl. 3:Hazar Eğt. Böl. 4:Harput Eğt. Böl. 5:Bahçelievler Eğt. Böl)

Tablo 6'da Yaratıcı düşünmeye ilişkin 3.Sınıf kazanımlarının eğitim bölgelerine göre ANOVA sonuçları incelendiğinde, istatistiksel açıdan anlamlı bir farklılık bulunmuştur. Bu konuda Hazar eğitim bölgesi ($\bar{X} = 3,47$), Karşıyaka eğitim bölgesi ($\bar{X} = 3,42$), Harput eğitim bölgesi ($\bar{X} = 4,01$), Fırat eğitim bölgesi ($\bar{X} = 3,74$) ve Bahçelievler eğitim bölgesi ($\bar{X} = 4,10$) karşılaştırıldığında; Karşıyaka eğitim bölgesi ile Harput eğitim bölgesi, Karşıyaka eğitim bölgesi ile Bahçelievler eğitim bölgesi arasında anlamlı bir farklılık bulunmuştur. Hazar, Karşıyaka, Harput, Fırat ve Bahçelievler eğitim bölgelerinde "Büyük oranda gerçekleşti" cevapları verilmiş olup kendi içerisinde farklılıklar görülmüştür.

SONUÇ VE TARTIŞMA

Araştırmanın amacı, öğretmen görüşlerine göre, 1. ,2. ve 3. sınıf öğrencilerinin Hayat Bilgisi Dersinde yaratıcı düşünme becerilerini kazanma düzeylerinin belirlenmesidir. Araştırma sonuçlarına göre, öğrencilerin kazanım dereceleri ile kazanım yüzdeleri birbirine paralel olup birbirini desteklemektedir.

Birinci sınıfta kazanım dereceleri genel ortalaması 3,93 ve kazanım yüzdesi genel ortalaması %82,15'dir. İkinci sınıfta kazanım dereceleri genel ortalaması 3,58 ve kazanım yüzdesi genel ortalaması ise %75,96'dır. Bu kazanımlar büyük oranda gerçekleşmiştir. Üçüncü sınıfta kazanım dereceleri genel ortalaması 3,71 ve kazanım yüzdesi genel ortalaması ise %77,10'dır. Bu üç sınıfta da

kazanımlar büyük oranda gerçekleşmiştir. Ancak, sınıflardaki kazanım yüzdesine bakıldığında, birinci sınıflarda yaklaşık her 10 öğrenciden sekizinde bu kazanımlar gerçekleşmiş fakat ikisinde gerçekleşmemiştir. İkinci ve üçüncü sınıflarda ise yaklaşık her 10 öğrenciden yedisinde bu kazanımlar gerçekleşmiş fakat üçünde gerçekleşmemiştir. Bunun anlamı, söz konusu sınıflardaki öğrencilerin yaklaşık yüzde 20 ile 30'u bu becerileri almadan üst sınıflara geçmektedir. Bu durum öğrencilerde sınıf atladıkça kartopu etkisi yapmakta ve başarısızlığa bir etken olarak karşılına çıkmaktadır.

Araştırmada yaratıcı düşünmeye ilişkin 1. ve 2. sınıf kazanımlarının gerçekleştirilmesinde öğretmenlerin eğitim bölgelerine göre istatistiksel açıdan anlamlı bir farklılığın olmadığı görülmektedir. Fakat yaratıcı düşünmeye ilişkin 3. sınıf kazanımlarının eğitim bölgelerine göre sonuçları incelendiğinde; Karşıyaka ile Harput eğitim bölgesi, Karşıyaka ile Bahçelievler eğitim bölgesi arasında anlamlı bir farklılık bulunmuştur. Hazar, Karşıyaka, Harput, Fırat ve Bahçelievler eğitim bölgelerinde “Büyük oranda gerçekleşti” cevapları verilmiş olup kendi içerisinde farklılıklar görülmüştür. Karşıyaka eğitim bölgesi okullarındaki öğrenciler ile Harput ve Bahçelievler eğitim bölgelerindeki öğrencilerin ekonomik, sosyal ve ailelerin eğitim durumlarının karşılaştırması yapıldığında genel olarak farklılıklar ortaya çıkmaktadır.

Okullara giden öğrencilerin ekonomik durumları iyi olduğunda okul aile birliğinin de çalışmalarıyla okulun teknolojik donanımı iyileştirilip okulun imkanları artırılabilir. Bu gibi faktörler öğrencilerin başarısını ve dolayısıyla okulun başarısını büyük oranda etkilemektedir. Eğitim bölgeleri arasındaki farkın ortaya çıkmasında bu tür etkenlerin neden olduğu düşünülebilir. Bu çalışmada, yaratıcı düşünmeye ilişkin becerilerin kazandırılmasında öğretmenlerin yeterli gayreti olduğu görülmektedir. Demir'in (2008, 117) yaptığı çalışmada, “öğretmenlerin, etkinliklerin en çok kazanılmasına yardımcı olduğunu düşündükleri becerilerin arasında yaratıcı düşünme becerisi de vardır” bulgusu bu çalışmayı destekler niteliktedir. Ancak, bu becerileri kazanmayan öğrencilerin durumunun ne olacağı konusunda belirsizlikler bulunmaktadır. Araştırma önerilerinden bazıları aşağıda verilmiştir:

1. Yaratıcı düşünme kazanımlarına ilişkin etkinlikler her bölge şartlarına göre uyarlanmalıdır. Ek etkinlikler oluşturulmalıdır.
2. Hayat Bilgisi dersi ile ilgili olarak gezi ve gözlem etkinliklerine daha fazla yer verilmesi öğrencilerin bakış açılarını olumlu etkileyip, yaratıcı düşünme becerilerini kazandırmada da etkili olabilir.
3. Veli-yönetici-öğretmen işbirliği sağlanarak bu kazanımların, öğrencilerin günlük yaşamına da yansması sağlanabilir.

KAYNAKÇA

- Amabile, T.M. (1988). “A model of creativity and innovation in organizations.” In B.M. Straw and L.L. Cummings (Eds.). *Research in Organizational Behaviour*, 10. Greenwich, CT: JAI Press, 123-167.
- Binbaşıoğlu, C. (2003). *Hayat bilgisi öğretimi*. Ankara: Nobel yayın ve dağıtım.
- Büyüköztürk, S. Çakmak, Ek. ; Ö.K; Karadeniz, S. Ve Demirel, F. (2009). *Bilimsel araştırma yöntemleri*. 3.baskı. Ankara : Pegem yayıncılık.
- Clapham, M. M. (1997). Ideational skills training: A key element in creativity training program. *Creativity Research Journal*, 10, 33-44.
- Cropley, A. J. (1990). Creativity and mental health. *Creativity Research Journal*, 3, 167-178.
- Csikszentmihalyi, M., & Epstein, R. (1999). *A creative dialogue*. *Psychology Today*, 58-61.
- Daniels, R. R. (1987). Fostering creative behavior attitudes among university men. *Journal of Creative Child and Adult Quarterly*, 12, 277-293.

- Demir, M.R. (2008). *Istasyonlarda öğrenme modelinin hayat bilgisi dersindeki üst düzey beceri erişimine etkisi*. Yüksek lisans tezi, Hacettepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara, Turkey.
- Demirel, Ö. (2007). *Eğitimde program geliştirme*. Ankara: Pegem A Yayıncılık.
- Florida, R. (2002). *The rise of the creative class and how it's transforming work, leisure, community, and everyday life*. New York, NY: Basic Books.
- Kaptan, S. (1998). *Bilimsel araştırma ve istatistik teknikleri*. Ankara : Tekışık web ofset tesisleri.
- Karpova, E.; Marcketti, S.B. and Barker, J. (2011). The Efficacy of Teaching Creativity: Assessment of Student Creative Thinking Before and After Exercises. *Clothing & Textiles Research Journal*, 29(1) 52-66.
- Kıroğlu, K. (2006). *Öğretmenler ve öğrenenler için ek açıklamalarla yeni ilköğretim programları (1-5. Sınıflar)*, Ankara: Pegem A. Yayıncılık.
- Lonergan, D. C., Scott, G. M., & Mumford, M. D. (2004). Evaluative aspects of creative thought: Effects of appraisal and revision standards. *Creativity Research Journal*, 16, 231-246.
- Michalko, M. (2006). *Thinkertoys*. Toronto, ON: Ten Speed Press
- Milgram, R. M. (1990). *Creativity: An idea whose time has come and gone?* In M. A. Runco & R. S. Albert (Eds.), *Theories of creativity* (pp. 215-233). Newbury Park, CA: SAGE.
- Özden, Y. (2006). *2004 hayat bilgisi pilot programının, 1998 hayat bilgisi programıyla karşılaştırılması*. Yüksek lisans tezi, Ondokuz Mayıs Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Samsun, Turkey.
- Reiter-Palmon, R., Mumford, M. D., & Threlfall, K. U. (1998). Solving everyday problems creatively: The role of problem construction and personality type. *Creativity Research Journal*, 11, 187-198.
- Scott, G., Leritz, L. E., & Mumford, M. D. (2004). The effectiveness of creativity training: A quantitative review. *Creativity Research Journal*, 16, 361-388.
- Sönmez, V. (2005). *Hayat ve sosyal bilgiler öğretimi*. Ankara: Anı yayıncılık.
- Torrance E. P. (1995). *Why to fly? A philosophy of creativity*. New Jersey, Norwood: Alex.
- Vural, C.T. (2008). Sosyal bilgiler eğitiminde yaratıcı düşünme: Yeni ilköğretim programı beşinci sınıf sosyal bilgiler öğretiminde kullanılan etkinliklerin yaratıcılığı geliştirmesi açısından değerlendirilmesi. *Yayınlanmamış yüksek lisans tezi*, Çukurova Üniversitesi, Adana.